

מערכת השחמט של הכוחות העולמיים, כש־הקורא יכול, בעזרתו של המחבר, לבחון את מקומה של מדינת ישראל והאיזור בתוכה.

למעלה מאלף חיבורים נתחברו בנושא זה מאז תום המלחמה העולמית השנייה, ואין הם אלא ראייה שבכתב למקום המרכזי שבעיות המלחמה והשלום תופסות בחיי אדם ואומות במאה הנוכחית; מאה שבמהלכה נהרגו, ב־מישרים או בעקיצים, מאה מיליונים מאוכ־לוסי כדור־הארץ כתוצאה ממלחמות גדולות וקטנות, עולמיות ומקומיות, קצרות וארוכות. תוך מאה זו, ובעיקר במחציתה השנייה, חלו תמורות נרחבות מעמיקות בתופעת המלחמה, ששני צדדים להן: מצד אחד, "אנו חיים באחת התקופות הפראיות ביותר של אלימות מאז סוף המלחמות הדתיות מלפני שלש־מאות שנה; רציחות, טרור, מאבק גרילה, חילופי שלטון אלימים, מימשל צבאי או לוחמה מח־תרחית ובלתי־מוצהרת..." הם לתח־חוקו של העולם כיום; ומן הצד השני, "הנשק הגרעיני יצר דרגה מסוימת של ייצוב ביחסיהן של קבוצות המדינות האדירות ביותר שידע ה־עולם א־פעם", כשמערכת הבריתות המקיפה מרחיבה את ההתאפקות הזאת לאזורי העולם השונים.

המחבר סוקר בקצרה את השקפותיהם המר־רות של הוגי־דעות, מדינאים וחוקרים בתק־ופות שונות, פסימיים ואופטימיים ובעלי הש־כלה מקצועית שונה, לגבי מניעה של המל־חמה. בעיקרו של דבר יש שלש חטיבות הש־קפה, אשר בתוכן יש מיגוון רחב ושזור של שיטות וגישות: המלחמה נובעת מטבע ברי־אתו של האדם; היא נובעת מטבעו של חבי־רות, מדינות ואומות; היא נובעת מטבעו של המשטר הבינלאומי הקיים. כמספר ההשקפות בנושא זה כן מספר ההשקפות והגישות לגבי תיפקודה והשלכותיה של המלחמה על הפרט, החברה והמדינה, ולגבי סיכויי ביטולה וצימ־צומה ואפשרויות השלום העולמי והכללי.

הפרק השני הוא סקירה היסטורית של הת־פתחות המלחמה לכלל מלחמה טוטאלית והת־גונותה מאז המלחמה המודרנית הראשונה, הלא היא מלחמת־האזרחים האמריקאית. הת־פתחותה והמחירה והעקיבה של מערכת ההש־

לם המודרני ולביטוי חפשי מלא במזרח־של־מולדות.

אלה קצת מן ההרהורים המתעוררים בקורא העברי של ספר זה על "התנועה הלאומית הכורדית" (שבחלקו העיקרי נתפרסם בהמש־כים ב"קשת"), אם גם לא לכך דווקא התכוון ודאי מחברו, המזרחן הצרפתי הצעיר. ב־1968 הופעתו בעברית היא בודאי דבר־בעתו.

י.ע.

המלחמה בחברה המודרנית

בעוד רוב הכוחות הפועלים בחברה בת־זמננו נתונים לשיקוח והכוונה, הרי תופעת המלחמה, ההתנגשות הגלויה, המזוינת והמ־אורגנת בין מדינות ובתוכן, שהיא מתוצריה המגוונים והמובהקים ביותר של הציבילי־זציה האנושית, היא תופעה "שקשה מאד לשלוט עליה, וקשה עוד יותר לבטלה"; ממש כשם שקשה לרדת לרששיה, להציב לה חר־קים וכללים או לחזותה.

בד־בבד עם הופעתה של המלחמה המודרנית־הטוטאלית והמגוונת—ועם צמיחתם ושיכלולם של מדעי־החברה והמדינה—החל להתפתח גם חקר מניעיה, סיבותיה והשלכותיה של תופעת המלחמה המודרנית, בניגוד לחקירה המקובלת קודמ־לכן של מהלכיה, דרכי ניהולה, או מוס־ריותה. זהו חקר שחומר־הגלם שלו עצום בכמותו, מקוטע ומפוזר, והוא כרוך במיגוון כה רחב וסבוך של נושאים, מכל תחומי המק־צועות הרוחניים, עד שהיטיב להבין מחבר הספר החשוב שלפנינו, אלסטייר ביוקאן, מנהל המכון המפורסם לעיניים אסטרטגיים בלונדון, כי אין כל אפשרות לנסות ולהכיל במסגרתו המצומצמת ניתוח מקיף ומעמיק של כל תחומיו. אף־על־פי־כן, מדעתו שחסרון אחד מן התחומים יפגום בשלמות התמונה ו־אפשרות הבנתה, מגיש הוא לנו סקירה מס־כמת, תמציתית וחיונית עד מאד, המציגה את

• אלסטייר ביוקאן: המלחמה בחברה המודר־נית (עם נספח מיוחד: מלחמת ששת הימים); עברית: נ. בן עמי; ספרית פועלים / דעת זמננו, 1967; 240 עמ'.

"כוללת"; אסטרטגיה של הרתעה ישרה. ש" היא איום בשימוש בכוח האסטרטגי, ואסטרטגיה של לחץ עקיפים, שהיא מקובלת יותר ומשתמשת בעיקר באמצעים מדיניים וכלכליים. כמו כן סוקר הוא את השיטות של שימוש בכוח צבאי גלוי, הנעזר באמצעי לחימה קונבנציונאליים.

שני הפרקים האחרונים של הספר עוסקים ב" בירור בעיות של "פירוק הנשק", בדיון בהצעות השונות המכוונות לשמור על מערכת היחסים האסטרטגית הסובייטית-האמריקאית ולמנוע את הפצתו של הנשק הגרעיני, ובתחזית התפתחותה של מערכת היחסים הבינלאומית בעתיד, בעיקר כתוצאה מעלייתה של סין ומפיתוחם של כלים נשק חדישים עוד יותר. "הבעיות של מחר הן שונות, וכפי הנראה קשות פתרון יותר. אין אם יקומו מדינות גרעיניות נוספות או לא, הטכנולוגיה תוסיף להתפשט; עדיפותן הראשונה במעלה של שתי המעצמות העיליות תוטל בספק יותר ויותר; ארצות רבות יותר יוכלו להגשים מיגוון נרחב של שאיפות שאין הן יכולות להגשימן כיום הזה".

ההוצאה השלימה לספר את המאמר שפירסם המחבר בכתב-העת "אנקאונטר", לאחר מלחמת-יוני, כ"תיקון" להערכותיו של המחבר לגבי הסיכוסף הערבי-הישראלי בספרו זה. הערכות אלו וסתירתן על-ידי המציאות מוכיחות היטב מהקשה הוא להחיל את מידת ההגיון על תחום שהגורם של ה"בלתי-צפוי" ממלא בו תפקיד כה מכריע, וכן מהמוטעה הוא לראות לאורן של הנחות כלליות וכוליות בעיות מקומיות—ולחישך.

אין ספק כי העובדה שישראל שרויה במקד של אחד משלושת המחנות המזוינים של העולם בן-זמננו, וניהות בעיות הסיכוסכים בין מדינות תעשייתיות ובלתי-תעשייתיות, כמו גם בדיקת הסיכוסים להתערבות של המעצמות בסיכוסך ממין זה בספר שלפנינו, יביאו לו קהל-קוראים שוחר-דעת.

י. ש.

פעות שהחלה להתעצם עוד לפני המלחמה העולמית הגיעה לשיאה בחמש-עשרה השנים האחרונות והביאה למספר מלחמות שלא היה כמותו קודם-לכן. ברקע המלחמה האידיאולוגית הקרה בין המעצמות התעשייתיות, הדינאמיות הקומוניסטיות וניצניה של מלחמת-גזעים אפשרית, חל תהליך מהיר ומקיף של דה-קולוניזציה, שמתוכו פרצו מאבקי-שיחרור, אלימים, התנגשויות מזוינות בין המדינות הריבוניות החדשות, באפריקה ובאסיה, המצויות בשוליה של מערכת האיון העולמית, ונסיונות של שינוי שלטון בדרך של מרי ומפכה. כל אלה לבשו גוון אחר בעולם של התפשטות אמצעי-התקשורת, נפיצותם וריבויים של סוגי הנשק וקלות רכישתם, ויותר מכך—הסיכון שמדינות קטנות תגררנה אחריהן למאבק את המדינות הגדולות-המפורסות. מערכת יחסי-הגומלים בין מדינות, אסטרטגיה וטכנולוגיה, יחסי-גומלים המתפתחים "בהשפעת פעולות גומלים בין מטרות פוליטיות של מדינות, מיגבלות או הזדמנויות המתהוות מתוך בסיסן החברתי ומשאביהן הכלכליים", היא אחד הנושאים הנדונים ביותר בחקר המלחמה המודרנית. חרף הייצוב הקיים ביחסים שבין מעצמות-העל, ייצוב המונע מהן להשתמש בדרך-חירות במלוא כוחן האטומי (שאינו עוד רק תוספת אדירה לאסטרטגיה של ההגנה וההתקפה אלא צורה ישרה של בלימה והרתעה שמחירה יקר, אך היא מונעת התפרצות גלויה של סיכוסכים רבים), מרבים סיכויי המלחמה העולמית להעסיק את טובי החוקרים, המבקשים לברר ולנסח את סדר הכוחות העומדים לרשות המדינה, ואת הדרך הטובה ביותר לשימושם, למען יהיו גורם הרתעה ובלימה, ימנעו את הצד האחר מלהמר על חולשתה והססנותה, ויאפשרו לה להשיג את מטרותיה המדיניות בלא התנגשות גלויה. בעברית מצוי בנושא זה של "שלום גרעיני" ספרו המקורי והמקיף של האלוף י. הרכבי. מחבר הספר שלפנינו מציג בקצרה גרסות שונות של אפשרויות ותפיסות של אסטרטגיה